

סעיף 9 מועד המסירה

מועד המסירה

9. (א) מקום שהממכר לא נמסר על אתר, תהא המסירה זמן סביר לאחר גמירת החוזה.
(ב) הוסכם על מסירה תוך תקופה פלונית, רשאי המוכר לקבוע את מועד המסירה בתוך אותה תקופה.
(ג) במקרים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), על המוכר להודיע לקונה זמן סביר מראש על מועד המסירה.

התוכן

מבוא 1

מועד המסירה שלא הוסכם עליו - ס"ק א 1

עמדת החוק 1

עמדת המשפט העברי 2

אם הוסכם על מועד המסירה - ס"ק ב 4

עמדת החוק 4

עמדת המשפט העברי 5

חובת הודעה על המועד - ס"ק ג 5

הצעת נוסח ע"פ המשפט העברי 6

מבוא

סעיף זה נועד לקבוע את המועד שבו על המוכר לקיים את חובתו למסור את הממכר לקונה, במקום שמועד זה לא נקבע בחוזה. הסעיף מקביל לחוק החוזים (חלק כללי), סעיף 41, שקובע לענין חוזים באופן כללי שעל החייב לקיים את חיובו "זמן סביר לאחר כריתת החוזה"¹.

מועד המסירה שלא הוסכם עליו - ס"ק א

עמדת החוק

מלשון הסעיף "מקום שהממכר לא נמסר על אתר", משתמע שאם המוכר מוסר את הממכר על אתר, מיד עם גמירת החוזה, קיים את חובת המסירה. אולם אין זה מדויק, שכן ס"ק ג מחייב אותו להודיע לקונה מראש על מועד המסירה, והרי כאן לא הודיע זאת לקונה מראש. רק אם משתמע מהחוזה שהתכוונו שיימסר על אתר, קיים את חובת המסירה במסירה עם מסירת החוזה². אם לא הוסכם דבר על מועד המסירה, והמוכר מוסר על אתר, מיד עם גמירת החוזה, באופן שאי מתן הודעה מראש פוגע בקונה, לא קיים את חובת המסירה, כי נהג בלי תום לב, ועוד שחוק החוזים (חלק כללי), סעיף 42, מאפשר לקיים חיוב לפני מועדו רק אם הדבר לא יפגע בנושה ורק אם הודיע לו מראש³.

"זמן סביר לאחר גמירת (=כריתת) החוזה" - שיקולים אחדים נלקחים בחשבון בקביעת אורך הזמן "הסביר": טיב הממכר; זהות הצדדים; מועד העברת הבעלות; מועד התשלום; מקום המסירה; אופן הובלת הממכר; האם הממכר מוכן כבר או שעדיין לא נוצר; האם צריך רשיון או הסכמת צד ג' לשם ביצוע המסירה; מטרת קניית הנכס; קשיים אפשריים בייצור, בהרכבה, באריזה או בהובלת הממכר; חובות המוכר לספק נכסים דומים לאנשים אחרים, ועוד⁴. קביעת הסבירות תתחשב רק בנתונים שידעו הצדדים, ורק לפי הנסיבות שבמועד כריתת החוזה, ולא לפי הנסיבות שבמועד הביצוע⁵. לדוגמה, יצרן המספק לקמעונאי בגדים צריך לספקם בתחילת העונה;

¹ בהצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, בוטל הסעיף הזה, והוראתו נכללה בסעיף 50, שבא במקום חוק החוזים (חלק כללי), סעיף 41, וקובע ש"חיוב על פי חוזה יש לקיים זמן סביר לאחר יצירתו".

² זמיר 201§.

³ זמיר 201§, הערה 5.

⁴ זמיר 203§.

⁵ זמיר 203§.

בחוזה למכירת מכונית שנועדה לטיול בקיץ, צריך למסור לפני אוגוסט⁶. אין להכניס שיקול ערכי לקביעת הסבירות (כלומר, מה מועד המסירה הרצוי), כי המטרה היא לקבוע מועד קרוב ככל האפשר למה שהצדדים היו קובעים אילו חשבו על כך, אם הם אנשים סבירים⁷.

אם ניתן לשער שהצדדים התכוונו שמועד המסירה ייקבע בעתיד ע"פ הנסיבות, אפשר לאחר את מועד בדיקת הסבירות⁸.

בגלל חובת תום לב, צריך למסור בשעה סבירה ביום, ואם המוכר והקונה בעלי עסקים - יש למסור בשעות העסקים הרגילות⁹.

מסירה לשיעורין: המוכר אינו יכול למסור לשיעורין נגד רצון הקונה, והקונה אינו זכאי לדרוש מסירה לשיעורין. אבל אם הסכימו על מסירה לשיעורין במפורש או במשתמע או ע"פ נוהג, ההסכמה תקפה, גם אם ניתנה בדיעבד. אם חלק מהממכר קיים וחלק עוד לא נוצר, זו אינדיקציה שהתכוונו למסור לשיעורין. כך גם במכירת פירות מטע, שמתבשלים בהדרגה. אם הסכימו על מסירה לשיעורין, המוכר זכאי לקבוע בכמה שיעורין תיעשה המסירה, ומה יהיה המועד של כל שלב. המוכר צריך להודיע לקונה מראש על המועד. אם קבעו תקופה שבמהלכה תימסר הממכר לשיעורין, יש לפזר את מועדי המסירה בשווה על פני התקופה. אם המוכר הפר את חובת המסירה לגבי חלק אחד מהממכר, חל חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), סעיף 7(ג), בדבר הפרת חלק מחוזה שניתן להפרידו לחלקים: הנפגע רשאי לבטל רק את החלק שהופר אלא אם כן יש בהפרת החלק הפרה יסודית של כל החוזה¹⁰.

מסירה לפי דרישת הקונה: אם החוזה קובע שהמסירה תבוצע לפי דרישת הקונה, על המוכר למסור את הממכר תוך זמן סביר אחרי דרישת הקונה, ואינו צריך למסור מיד, וזאת כדי לאפשר למוכר להתארגן באופן סביר למסירה. על הקונה לבחור את המועד תוך זמן סביר. אם לא קבע, המוכר זכאי לבטל את החוזה או לקבוע את הזמן בעצמו, כאמור בסעיף 30¹¹.

קונה שגרם לאיחור במסירה: יש שהמסירה דורשת שיתוף פעולה של הקונה, או שהיא מותנית בביצוע פעולה מצדו, כגון מתן הוראות, אספקת אמצעי תובלה או אספקת מיכל להכיל את הממכר. בכגון זה, אם לא בוצעה המסירה במועדה בגלל הקונה, חל חוק החוזים (חלק כללי), סעיף 43: "המועד לקיומו של חיוב נדחה (1) אם נמנע הקיום במועדו מסיבה התלויה בנושה - עד שהוסרה המניעה; (2) אם תנאי לקיום הוא שיקויים תחילה חיובו של הנושה - עד שקויים אותו חיוב; (3) אם על הצדדים לקיים חיוביהם בד בבד - כל עוד הנושה אינו מוכן לקיים את החיוב המוטל עליו; (ב) נדחה המועד לקיום החיוב כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, אם ראה שמן הצדק לעשות כן, לחייב את הנושה בפיצויים בעד הנזק שנגרם לחייב עקב הדחייה, אף אם אין בדבר משום הפרת חוזה מצד הנושה, ואם היה על החייב לשלם תשלומים תקופתיים עד לקיום החיוב שמועדו נדחה - לפטור אותו מתשלומים אלה בתקופת הדחייה". חוץ מזה אין למוכר זכות לקבל ארכא לביצוע המסירה. אבל לפעמים אם הקונה מסרב לתת לו ארכא, זה חוסר תום לב, כגון אם זו ארכא קצרה, שאינה פוגעת בקונה, והגורם לעיכוב אינו תלוי במוכר¹².

עמדת המשפט העברי

הרשב"א פוסק, שאם קיימת התחייבות תקפה למכור ולקנות, ולא קבעו זמן למסירה, "כל שזה בא לקנות, חייב השני למכור, וכל שהמוכר בא למכור, חייב הקונה לקנות"¹³. משמע, שהמוכר

⁶ זמיר 203§, הערה 19.

⁷ זמיר 203§.

⁸ זמיר 203§.

⁹ זמיר 204§.

¹⁰ זמיר 205§.

¹¹ זמיר 210§.

¹² זמיר 212§.

¹³ שו"ת הרשב"א החדשות (מהד' מכון ירושלים), ס"י שטו, הובא בב"י, חו"מ, רו מחודש ב (הובא בערך לחם, חו"מ, רו, ב, בעילום שם).

אמנה אפשר לפרש את "חייב השני למכור" כחיוב להעביר את הבעלות, שהוא עצם המכר, אבל משתמע מזה גם חובה למסור את הממכר.

בדברי ההסבר להצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, סעיף 50, "התייחסות המשפט העברי", נאמר באופן כללי, שלפי המשפט העברי, על חייב לקיים את חיובו בהזדמנות הראשונה. ולא צוין מקור. וראה חוק לישראל, תרופות, סעיף 7, בשאלה האם המכר בטל עקב איחור במסירת הממכר.

חייב למסור את הממכר מיד כשהקונה דורש אותו. טעם הדבר הוא, כי כל מי שחפץ של חברו בידו אינו רשאי לעכבו.¹⁴

אבל המוכר רשאי לעכב בידו את הממכר כל זמן שהקונה אינו משלם.¹⁵ זאת גם אם כבר עשו מעשה קנין שמעביר את הבעלות בממכר לקונה.¹⁶ שני טעמים לדבר: (א) המוכר זכאי לעכב את הממכר עד התשלום ככל חפץ אחר בתורת משכון.¹⁷ (ב) דרכו של מוכר למסור את הממכר רק אחרי התשלום,¹⁸ ועל דעת כן קנה הקונה.¹⁹

המוכר יכול לעכב חפץ אחר של הקונה שנמצא בידו או ביד אחרים, כל זמן שהקונה אינו משלם.²⁰ גם אם הממכר הגיע לקונה, יכול המוכר להוציא אותו מידו ולתפוס אותו (או כל חפץ אחר של הקונה) כמשכון.²¹

במכר בהקפה: המוכר בהקפה חייב למסור את הממכר מיד אחרי עשיית מעשה הקניין,²² בין זקף את במחיר כהלואה בין לא זקפו,²³ אף שהקונה עדיין לא שילם את המחיר. המוכר אינו יכול

¹⁴ דיני ממונות (בצ"ר), כרך ב, שער א, פרק כט, הערה 1. יש להעיר שנימוק זה תקף רק אם כבר עשו מעשה קנין, ואין בכך כדי לנמק את החיוב להעביר בעלות מיד כשהקונה (היינו מי שקיבל את ההתחייבות למכור) מבקש.

¹⁵ חוקת משפט, פרק י, סעיף א.

ראה סעיף 21, מקורות שהקונה צריך לשלם לפני קבלת הממכר, ומשם מוכח שאין חובת מסירה לפני התשלום.

¹⁶ שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רמא (הובא בב"י יו"ד סי' קלא) נוקט שישראל הקונה יין מגוי, כל זמן שלא כתב הגוי לישראל "קיבלתי את התשלום", הוא כמו של הגוי המוכר, והוא יכול לעכבו אצלו, כי היהודי עוד לא שילם. הרי שמוכר יכול לעכב את הממכר אם הקונה לא שילם, ואת אף שמדובר שם שעשו מעשה קנין שבדיני הגוים אינם יכולים לחזור בהם.

כמו כן, שו"ת הר"ן סי' מ, בסופו (הובא בב"י שם) כותב שגם אם עשו "סימן", שאז לפי דיני הגוים לא יכולים לחזור בהם, בכל זאת הגוי לא יתן לישראל לקחת את הממכר לפני שישלם, או יבטיחנו בתשלום, כלומר יתן לו בטחונות שישלם, ואם הקונה לקח את הממכר לפני שפרע, בית המשפט כופה את הקונה להחזיר את הסחורה למוכר כאילו הוא אפתיקי מפורש למוכר.

¹⁷ חוקת משפט, פרק י, מקורות, ס"ק ב. הוא מסתמך על שו"ע חו"מ ד, א, האומר שהרואה את שלו ביד אחר רשאי ליטול ממנו אבל לא יכול לקחת ממנו משכון לחובו נגד רצונו; משמע שאם זה כבר בידו, רשאי להחזיק בו כמשכון.

רש"י ע"ז סא ע"א (ד"ה אבל) כותב שגוי המוכר יין לישראל, והישראל עוד לא שילם, והגוי יכול למנוע ממנו לקחת את היין עד התשלום, היין נחשב משכון אצל הגוי על חובו של היהודי כלפיו. הרי שהממכר נחשב משכון ביד המוכר עד התשלום. אבל אין ללמוד מדבריו שהמוכר זכאי לעכב את הממכר, לפי המשפט העברי, כי יתכן שהוא מתכוון שהגוי זכאי לעכב אותו לפי דיני הגוים, ועל כך הוא אומר שהממכר נחשב משכון בידו.

אבל חוקת משפט מעיר שקצות החושן, ד, ס"ק א, כותב שאסור לשומר להחזיק את הפקדון שבידו כמשכון (ראה על כך חוק לישראל, שומרים עמ' 730-729), והרי לפני התשלום, הממכר נחשב כפקדון ביד המוכר, לפי נתיבות המשפט רצא ס"ק ג, שכותב שעד התשלום, המוכר נחשב ש"ש על הממכר בגלל הנאתו מכך שיש לו ביטחון על החוב.

¹⁸ כתובות עו ע"ב; שו"ת הרשב"א ח"ב סי' רז.

¹⁹ חוקת משפט, פרק י, באורים ס"ק ג.

²⁰ חוקת משפט, פרק י, באורים ס"ק ג. הוא מסתמך על רמ"א, חו"מ ד, א, הכותב באופן כללי שנושה יכול לעכב נכס של החייב שנמצא בידו.

²¹ חוקת משפט, פרק י, באורים ס"ק ג. הוא מסתמך על רבינו הלל על ספרי פ' כי תצא פסקא רעו, ספרי דבי רב (פרדו), על ספרי פ' כי תצא פסקא רעו, ונתיבות המשפט, צז, ס"ק א, הסוברים שהאיסור לנושה להיכנס לביתו של החייב ליטול ממנו משכון, אינו חל על מוכר בהקפה שנוטל משכון מהקונה.

אבל בהגהות ר' מאיר שמחה על מנחת חינוך, מצוה תקפה, מדייק מהספרי שמוכר בהקפה אינו רשאי ליטול משכון מהקונה. ונתיבות המשפט שם מסיים שמחמת חומר האיסור אינו מתיר למעשה.

ט"ז, חו"מ, סי' ד, כותב שלפי שו"ת הריב"ש סי' שצו, בחיוב שאינו הלואה, מותר לתפוס מביתו של החייב אף בלי רשות ב"ד, ואילו לדעת מרדכי ב"ק סי' ל, גם בחיוב שאינו הלואה צריך רשות ב"ד.

²² שו"ת הרדב"ז ח"א סי' נ; חוקת משפט, פרק י, סעיף ב.

חוקת משפט, פרק י, מקורות, אות ג, מדייק משו"ת הר"ן סי' מ, שגם בהקפה יכול לעכב את הממכר. אבל דיני ממונות (בצ"ר), כרך ב, שער א, פרק כט, הערה 2, כותב שאין ללמוד כך מדברי הר"ן - עיי"ש בהסברו לכך.

²³ חוקת משפט, פרק י, באורים ס"ק ד.

רשב"א בתורת הבית הקצר, בית ה שער ד דף נו ע"א (הובא בב"י יו"ד סי' קלא), ושו"ת הרשב"א ח"ג סי' רמא, נוקט שישראל הקונה יין מגוי, וזקף עליו את המחיר במילווה (כלומר, מכר בהקפה וזקפו כהלואה), הקונה זכאי לקחת את היין והמוכר אינו יכול למנוע ממנו מלקחת.

לעכבו אצלו בתורת משכון כי עדיין לא הגיע זמן הפרעון²⁴. אבל אם הקונה מבזבז את נכסיו, ויש סכנה שלא יהיה לו במה לשלם למוכר, המוכר זכאי לעכב את הנכס עד שישלם²⁵. כמו כן, אם הממכר נשאר ביד המוכר עד שהגיע מועד הפרעון, הוא יכול לעכב את הממכר עד שיפרע הקונה²⁶.

אם הוסכם על מועד המסירה - ס"ק ב

עמדת החוק

אם הוסכם, במפורש או מכללא או מתוך נוהג, על מועד המסירה, הוראת ס"ק א אינה חלה, שהרי סעיף 4(ב) האומר שכל החוק דיספוזיטיבי²⁷. כך הוא אם הסכימו על מועד מדויק, או משוער, או שהסכימו שהמועד ייקבע בעתיד ע"פ נסיבות כלשהן. "מועד משוער" משמעותו שיש למוכר מירווח זמן שבתוכו יוכל למסור, והמירווח ייקבע בנסיבות, ועל פי כללי הפירוש וההשלמה. אבל תניה על מועד משוער עלולה להיפסל מטעם תנאי מקפח בחוזה אחיד²⁸. במצב שהתחייבות המוכר טעונה כתב (כמו בקרקע), גם ההסכמה על מועד המסירה טעונה כתב; ואילו אם לא היתה הסכמה לגבי המועד, חל ס"ק א, ואז אפשר להשלים באמצעותו את המסמך הכתוב²⁹. אם הסכימו בשלב מאוחר לשנות את מועד המסירה, הסכמתם תקפה³⁰.

אם הוסכם על מועד המסירה, רשאי המוכר להקדים את המסירה אם יודיע לקונה על כך זמן סביר מראש, ובתנאי שההקדמה לא תפגע בקונה, ובתנאי שההקדמה נעשית בתום לב. כך עולה מחוק החוזים (חלק כללי), סעיף 42: "חיוב יכול שיקויים לפני מועדו, ובלבד שהודיע החייב לנושה על כך זמן סביר מראש והדבר לא יפגע בנושה". הטעם הוא שהקדמת קיום החיוב בדרך כלל הוא לטובת הנושה (הקונה כאן). מאותו סעיף משתמע שהמוכר יכול להקדים נגד רצון הקונה, אף אם המועד נקבע גם לטובת הקונה, אא"כ הקונה עלול להיפגע מההקדמה. הקונה אינו חייב להקדים את התשלום עקב הקדמת המסירה³¹.

אם יש ספק בפרשנות הלשון שנקטו הצדדים, יש לפרש אותו ע"פ חוק הפרשנות, התשמ"א-1981³². "עד" - משמעותו ועד בכלל³³. אם קבעו כך וכך ימים או שבועות מיום פלוני, אותו יום אינו נמנה במנין³⁴. "תקופה קצובה במספר חדשים או שנים לאחר אירוע פלוני תסתיים בחדשה האחרון ביום שמשפרו בחדש כמספר יום האירוע, ואם היה החודש חסר אותו יום - ביום האחרון של החודש"³⁵. "במנין ימי תקופה יבואו גם ימי מנוחה, פגרה או שבתון שעל פי חיקוק, זולת אם הם הימים האחרונים שבתקופה"³⁶. "יום" משמעו "תקופה מחצות הלילה עד חצות הלילה שלאחריו"³⁷. לפי זה, "תוך ארבעה ימים" אינו 96 שעות דוקא; אבל "שבוע" משמעו שבעה ימים רצופים, ולא מחצות לילה של שבת³⁸. "שנה" משמעו 12 חדשים רצופים, ו"חודש" משמעו פרק זמן של חודש לפי הלוח הגריגוריאני; אבל אם צויינה תחילת תקופתם או סופה לפי הלוח העברי

²⁴ חוקת משפט, פרק י, באורים ס"ק ה. הוא מסתמך על שו"ע חו"מ עג, י, שכותב שרק אם לווה מבזבז את נכסיו וכדומה, שיש חשש שהמלווה לא יוכל לגבות במועד הפרעון, מעכבים נכסי הלווה לפני מועד הפרעון. כמו כן, ישועות ישראל, עב, חה"מ ס"ק ד, כותב שמלווה אינו יכול ליטול משכון מהלווה לפני מועד הפרעון, ואם נטל, זה גזל והוא חייב באונס.

²⁵ שו"ת הרדב"ז ח"א סי' נ; דיני ממונות (בצרי), כרך ב, שער א, פרק כט, הערה 2, בדעת שו"ת הר"ן, סי' מ.

²⁶ חוקת משפט, פרק י, סעיף ב. במקורות, ס"ק ד, הוא לומד זאת מדברי הרדב"ז, שם.

²⁷ זמיר §201, הערה 5.

²⁸ זמיר §201.

²⁹ זמיר §202.

³⁰ זמיר §203.

³¹ זמיר §211.

³² זמיר §206.

³³ חוק הפרשנות, התשמ"א-1981, סעיף 8.

³⁴ שם סעיף 10(א).

³⁵ שם סעיף 10(ב).

³⁶ שם סעיף 10(ג).

³⁷ שם סעיף 3.

³⁸ זמיר §206.

בלבד, התקופה תחושב לפי הלוח העברי³⁹. "מספר ימים" או "חדשים אחדים" - מתפרש לפי הנסיבות, ויש להניח שלא התכוונו לשבועות או לשנים⁴⁰.

"הוסכם על מסירה תוך תקופה פלונית" - כגון "לא יאוחר מיום פלוני", או "תוך כך וכך חדשים"⁴¹. סעיפנו קובע שהמוכר זכאי לקבוע את המועד המדויק בתוך התקופה שהסכימו עליה. זאת ע"פ עקרון שבמצב שחייב רשאי לקיים חיוב אחד מתוך חיובים חילופיים או לבצע את חיובו באופנים או במועדים חילופיים, הוא זכאי לבחור בין האפשרויות⁴².

עמדת המשפט העברי

לפי המשפט העברי, הצדדים יכולים להסכים ביניהם שהמוכר ימסור את הממכר מיד, או שימסור בזמן מסוים⁴³.

המוכר רשאי למסור את הממכר לפני המועד שנקבע, אם הזמן הוארך לטובתו, כגון שחשב שלא יוכל למסור עד אותו מועד, או שרצה שהממכר יישאר אצלו עד אותו הזמן. אבל אם הזמן הוארך לטובת הקונה, המוכר אינו רשאי למסור לפני המועד, ואילו הקונה יכול לתבוע מהמוכר לתת לו תוך הזמן⁴⁴. אם הזמן הוארך לטובת שניהם, כלומר שניהם נהנים מכך, המוכר אינו רשאי למסור לפני המועד⁴⁵.

פרשנות: המתחייב לפרוע לחברו "בפסח", חייב לפרוע לו בפסח הראשון⁴⁶. ובאופן כללי, המתחייב לחברו לעשות משהו למשך זמן, ולא קבע מתי, חייב לעשות כן מיד, מפני שהתחייב בסתם מתכוון לזמן הראשון⁴⁷.

חובת הודעה על המועד - ס"ק ג

"על המוכר להודיע לקונה זמן סביר מראש על מועד המסירה" - כי מטרת המסירה היא לאפשר לקונה לקחת אותו, ולשם כך הוא צריך לדעת מתי לבוא. לכן חובת ההודעה קיימת רק אם לא נקבע מועד המסירה, או שנקבע מועד משוער בלבד, שאילו נקבע מועד מדויק, הרי הקונה יודע⁴⁸.

מהסעיף עולה שאם לא נקבע מועד המסירה, המוכר זכאי לקבוע את המועד, זמן סביר אחרי כריתת החוזה. זאת בניגוד לחוק החוזים (חלק כללי), סעיף 41, שלפיו הנושה מכתוב את מועד ביצוע החיוב. טעם ההבדל הוא שלעתים קרובות לא ברור מתי יוכל המוכר למסור, במיוחד בנכס שהמוכר לצריך לייצר או להביא ממקום רחוק, ולכן אילו הקונה היה זכאי לקבוע את המועד זה היה מקשה יותר מדי על המוכר. ועוד, שבדרך כלל בקיום חיוב חוזי משתפים פעולה שני הצדדים, ואילו מסירת ממכר היא חד צדדית, ולכן המוכר שהוא המבצע זכאי לקבוע את מועדה⁴⁹. אולם הצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, סעיף 50(ב), מחיל על כל חוזה את ההסדר הקיים בחוק המכר: "החייב יודיע לנושה, זמן סביר מראש, על מועד קיום החיוב".

³⁹ שם סעיף 3.

⁴⁰ זמיר 206§.

⁴¹ זמיר 206§.

אין הוראה מקבילה בחוק החוזים (חלק כללי), סעיף 41. אבל בהצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, סעיף 50(א), נקבעה הוראה מקילה לחוזים באופן כללי: "היה על החייב לקיים את החיוב בתוך תקופה מסוימת, רשאי החייב לקבוע את מועד הקיום בתוך אותה תקופה".

⁴² זמיר 207§.

⁴³ חוקת משפט, פרק י, סעיף ג.

⁴⁴ חוקת משפט, פרק י, ביאורים ס"ק לח.

שו"ע חו"מ עד, ב, כותב שלווה רשאי לפרוע לפני זמן הפרעון, גם אם המלווה מתנגד מתוך רצון שהלווה ימשיך להיות אחראי על הכסף; אבל אם ניכר לעיניי שבקרוב יהיה אונס כמו חילוף המטבע ומס מהמשלטון, הנושה רשאי לסרב, כדי שאם יקרה אונס, הלווה ישא נזק. ושו"ע חו"מ רצג, א, פוסק ששומר שקיבל פקדון לתקופה מסוימת אינו יכול להחזיר אותו לפני הזמן, אם המפקיד מתנגד. אבל זאת משום שהשומר מתנער בכך מחיובו לשמור. ראה על כך בחוק לישראל, שומרים, סעיף 11, עמ' 499-496. שם נתבאר שהעקרון הקובע הוא שמי שהזמן נקבע לטובתו, רשאי לוותר על טובה זו.

⁴⁵ כך עולה משו"ע, חו"מ, עד, ג, שקובע לעניין הלוואה, שאם הזמן נקבע לטובת שניהם, כגון שהמלווה משתמש במשכונו, כך ששני הצדדים נהנים מהארכת הזמן, הלווה אינו רשאי לפרוע לפני המועד.

⁴⁶ שו"ת הרא"ש כלל סח סי' יד; שו"ע, חו"מ, מב, ט.

⁴⁷ חידושי הריטב"א, כתובות קא ע"ב (הובא בב"י, חו"מ, מב); ש"ך, חו"מ, מב, ס"ק יט.

⁴⁸ זמיר 208§.

⁴⁹ זמיר 208§.

ההודעה נחשבת כנמסרת לקונה ברגע שהגיעה אליו. לא די שתופנה אליו, כי המטרה היא שידע לבוא לקבל את הממכר. אמנם סעיף 17(ב) אומר שהודעת אי התאמה נחשבת שניתנה גם אם איחרה להגיע, אבל זה חריג, כי מדובר בהודעה של נפגע, שצריך להגן עליו, ואילו כאן מדובר בהודעה שהיא בסיס לקיום חיוב חוזי⁵⁰.

לא די שהמוכר ישתדל להודיע, אלא מוטלת עליו חובה להשיג את התוצאה, שהקונה ידע⁵¹.

ה"זמן הסביר" נמדד מהרגע שההודעה הגיעה לקונה, ולא ממועד שליחת ההודעה⁵².

הצעת נוסח ע"פ המשפט העברי

הנוסח המוצע ב"חוקי ישראל":

9. (א) כאשר הממכר לא נמסר על אתר, תהא המסירה מיד לאחר תשלום המחיר.
- (ב) הוסכם על מסירה תוך תקופה פלונית, רשאי המוכר לקבוע את מועד המסירה בתוך אותה תקופה.
- (ג) הוסכם על מסירה בזמן ידוע, כל מי שקביעת הזמן לטובתו יכול לתבוע את מסירתו, או את לקיחתו, גם בתוך הזמן.
- (ד) במקרים האמורים בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג), על המוכר להודיע לקונה זמן סביר מראש על מועד המסירה.

⁵⁰ זמיר 209§.

⁵¹ זמיר 209§, הערה 48.

⁵² זמיר 209§.